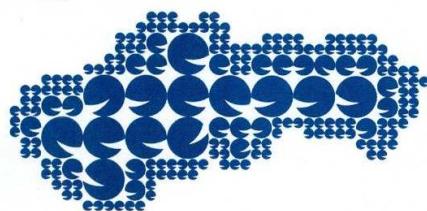

SLOVENSKÁ REČ

83 • 2018 • 1

ČASOPIS PRE VÝSKUM SLOVENSKÉHO JAZYKA
ORGÁN JAZYKOVEDNÉHO ÚSTAVU ĽUDOVÍTA ŠTÚRA SAV

Slovenská reč, časopis pre výskum slovenského jazyka. Založený v roku 1932.
Vydáva Jazykovedný ústav Ľudovíta Štúra Slovenskej akadémie vied v Bratislave

Slovak Language, Journal for the Slovak Language Research. Founded in 1932.
Published by Ľudovít Štúr Institute of Linguistics, Slovak Academy of Sciences in Bratislava

Hlavný redaktor/Editor-in-Chief: prof. PhDr. Slavomír Ondrejovič, DrSc.

Výkonné redaktorky/Managing Editors: PhDr. Katarína Kálmlánová, Mgr. Júlia Behýlová
Redakcia anglických textov/English Language Editor: Mgr. Júlia Behýlová

Redakčná rada/Editorial Board:

doc. PhDr. Ján Bosák, CSc. (Bratislava), PhDr. Klára Buzássyová, CSc. (Bratislava),
prof. PhDr. Juraj Dolník, DrSc. (Bratislava), prof. PhDr. Miroslav Dudok, DrSc. (Bratislava), prof.
PhDr. Ľubomír Durovič, DrSc. (Lund – Švédsko), prof. PhDr. Ján Findra, DrSc. (Banská Bystrica),
dr. sc. Siniša Habjanec, PhD. (Bratislava), prof. dr. Björn Hansen (Regensburg – Nemecko), PhDr.
Milan Harvalík, Ph.D. (Praha – Česká republika), doc. Mgr. Martina Ivanová, PhD. (Prešov), prof.
PaedDr. Ľubomír Kralčák, PhD. (Nitra), Associate Prof. Mark Lauersdorf, Ph.D. (Kentucky –
USA), PhDr. Milan Majtán, DrSc. (Bratislava), doc. Mgr. Gabriela Múcsková, PhD. (Bratislava),
doc. Mgr. Martin Ološtiak, PhD. (Prešov), prof. PhDr. Ol'ga Orgoňová, CSc. (Bratislava), doc.
Mgr. Martin Pukanec, PhD. (Nitra), prof. PhDr. Ján Sabol, DrSc. (Košice), prof. PhDr. Daniela
Slančová, CSc. (Prešov), Mgr. Jana Wachtarczyková, PhD. (Bratislava)

Technický redaktor/Technical Editor: Mgr. Vladimír Radík

Návrh a grafické spracovanie obálky/Design of the journal cover:
Mgr. Jana Wachtarczyková, PhD., Mgr. Martina Cebecauerová, PhD.

Periodicita/Periodicity:

vychádza 3-krát ročne/published 3 times per year

Adresa redakcie/Editorial Address:

Jazykovedný ústav L. Štúra SAV, Panská 26, 811 01 Bratislava, Slovenská republika
tel.: +421 2 5443 1761, +421 2 5443 1762, e-mail: slovenska.rec@gmail.com

**Elektronická verzia časopisu je dostupná na internetovej adrese/The electronic version of
the journal is available at:**
<http://www.juls.savba.sk/ediela/sr/>

**Slovenská reč je citovaná v databázach/The Slovak Language is indexed by the following
databases:**

Bibliografia Językoznawstwa Śląsistycznego (iSybislaw), EBSCO Discovery Service, European
Reference Index for the Humanities and Social Sciences (ERIH PLUS), Linguistic Bibliography
Online (Brill), Linguistics & Language Behavior Abstract – LLBA (ProQuest), Naviga (Softweco),
Scopus (Elsevier), Summon (Serials Solutions/ProQuest), The Central European Journal of Social
Sciences and Humanities (CEJSH), WorldCat (OCLC)

SCImago Journal Rank (SJR) 2016: 0,100

Source Normalized Impact per Paper (SNIP) 2016: 0,679

CiteScore 2017: 0,03

ISSN 0037-6981 (tlačená verzia/print)

EV 3695/09

ISSN 1338-4279 (online)

IČO vydavateľa 00167 088

OBSAH/CONTENTS SR 1/2018

ÚVODNÍK/EDITORIAL

- 3–6 **Európsky rok 2018 a slovenská jazykoveda**
European Year 2018 and Slovak Linguistics
Slavomír Ondrejovič

ŠTÚDIE A ČLÁNKY/STUDIES AND ARTICLES

- 7–22 **Implicitná a explicitná autoreferencia v dialógu**
Implicit and Explicit Self-referencing in the Dialogue
Jana Kesselová
- 23–34 **Kvantitatívna analýza polyfunkčného komponentu *sa* na báze Slovenského národného korpusu**
Quantitative Analysis of the Polyfunction Component *sa* on the Basis of Slovak National Corpus
Radovan Garabik – Agáta Karčová – Adriána Žáková
- 35–46 **O geografických názvoch z osobných mien so slovným základom *chot-***
Geographical Names from Personal Names with Word Basis of *chot-*
Imrich Horňanský
- 47–57 **Pamäť a regionálna toponymia (1. časť)**
The Memory and Regional Toponymy (Part I)
Gabriel Rožai

DISKUSIE A ROZHĽADY/DISCUSSIONS AND HORIZONS

- 58–75 **Antroponymá používateľov sociálnej siete Facebook ako súčasť antroponymického komunikačného registra**
Anthroponyms of Facebook Users as a Part of the Anthroponymic Communication Register
Jaromír Krško

SPRÁVY/REPORTS

- 76–90 **Správa o činnosti Jazykovedného ústavu Ľudovíta Štúra SAV za rok 2017**
Activity Report of Ľudovít Štúr Institute of Linguistics SAS for the Year 2017
Bronislava Chocholová

- 91–99 **Slovko 2017. Počítačové spracovanie prirodzeného jazyka, korpusová lingvistika, terminológia a e-terminológia**
Slovko 2017. Natural Language Processing, Corpus Linguistics, Terminology, e-Terminology
Agáta Karčová – Miroslav Zumrik

- 100–104 **Jazykové problémy, ktorých riešenie sa ľažko hľadá**
Language Problems That are Hard to Solve
Lenka Očetová

- 105–110 **Knižný vedecký debut nitrianskeho lingvistu**
Scientific Debut Book of the Linguist from Nitra
Miroslav Kazík

RECENZIE/REVIEWS

- 111–113 **SABOL, Ján – ZIMMERMANN, Július: Akusticko-auditívna komunikácia**
SABOL, Ján – ZIMMERMANN, Július: Acoustic-Auditory Communication
Iveta Bónová

- 114–116 **Nový encyklopedický slovník češtiny online**
New Encyclopedic Dictionary of Czech Available on the Internet
Jaromír Krško

ROZLIČNOSTI A ROZHOVORY/MISCELLANEA AND INTERVIEWS

- 117–118 **Špicbergy a/alebo Svalbard?**
Spitsbergen and/or Svalbard?
Jozef Genzor

- 119–120 **ZÁPISNÍK BIBLIOGRAFA/BIBLIOGRAPHER'S NOTES**
Júlia Behylová

DISKUSIE A ROZHĽADY

ANTROPONYMÁ POUŽÍVATEĽOV SOCIÁLNEJ SIETE FACEBOOK AKO SÚČASŤ ANTROPONYMICKÉHO KOMUNIKAČNÉHO REGISTRA

Jaromír Krško

Filozofická fakulta Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici,
Tajovského 40, 974 01 Banská Bystrica, e-mail: jaromir.krsko@umb.sk

KRŠKO, Jaromír: Anthroponyms of Facebook Users as a Part of the Anthroponymic Communication Register. Slovak Language, 2018, Vol. 83, No. 1, pp. 58-75.

Abstract: In the presented study, we focus on the basic characteristics of the anthroponymic communication register to which names of social network users belong as well. We point to the elemental difference between an individual's nickname (which is also a result of social relations) and names in the virtual cybernetic space – in other words, the difference between a name of a participant in chat communication and a name in social networks. Based on the comparison of these various name forms, we point to the basic characteristics of anthroponyms of social networks, i.e. a hybrid structure situated on the borderline of first names, surnames, hypocoristic forms of anthroponyms, and nicknames with a distinct aspect of autonomination. In the study, we deal with the formal structure of social network anthroponyms as well.

Key words: proper name, nickname, social networks, Facebook

1. ÚVOD

V bežnej komunikácii sa využívajú rôzne podoby proprií, ktoré sú charakteristické pre určité komunikačné situácie predstavujúce situačnú variantnosť jazyka. Situačná variantnosť sa z pohľadu sociolinguistiky vyznačuje tým, že v určitých sociálnych situáciách sa dáva prednosť rôznym jazykovým prostriedkom, z onomastického hľadiska ide o uplatňovanie rôznych druhov a foriem proprií. Komunikačná situácia je však ovplyvnená nielen stratifikáciou, ale aj sociálnou variantnosťou, čiže zložením sociálnych skupín a vrstiev, ktoré sa zúčastňujú na komunikácii. Ide teda o vzájomný prienik sociálneho a onymického priestoru.

Chápanie onymického komunikačného registra vychádza z pôvodných úvah o (mikro)sociálnych toponymách (Krško, 1998) a korešponduje s podobnými úvahami o existencii tzv. mentálnej onomastiky (pozri napr. Pablé, 2010), resp. o tzv. mentálnom onomastikone¹, ktoré sú prezentované v západoeurópskych onomastických školách.

¹ Vychádzame z definície termínu *onomastikon* („onomasticon – an onomastic dictionary or its mental or theoretical counterpart“) ako je uvedená na stránke ICOS-u^[1].

2. ANTROPONYMICKÝ KOMUNIKAČNÝ REGISTER

Antroponymá používateľov sociálnych sietí tvoria časť antroponymického komunikačného registra jednotlivca, ktorý je súčasťou celkového onymického komunikačného registra. V súlade s názormi o fungovaní komunikačného registra v aperatívnej časti jazyka (pozri napr. Ološtiak, 2010, s. 38; Slančová – Slančová, 2013; Slančová – Slančová, 2014) definujeme **onymický komunikačný register** ako **súbor onymických (jazykových) a mimojazykových prostriedkov používaných v istých komunikačných sférach a komunikačných situáciách, determinovaných sociálnymi, komunikačnými, makrosociálnymi a mikrosociálnymi registrami normami** (Krško, 2016, s. 25).

Pri uplatňovaní rozličných jazykových a mimojazykových prostriedkov v istých komunikačných sférach a komunikačných situáciách musíme brať do úvahy pozíciu jednotlivca a pozíciu celej sociálnej skupiny. Antroponymický komunikačný register jednotlivca alebo sociálnej skupiny predstavuje súbor rozličných druhov antropónym – rodné meno, priezvisko, prímeno, prezývka, hypokoristické podoby mien (spravidla rodného mena alebo priezviska), živé meno, prezývka (nick) na internetovom čete i meno na sociálnych sietiach. Antroponymický komunikačný register jednotlivca môžeme stotožniť s termínom V. Blanára – onymická scéna vlastného mena, ktorú definuje ako „súbor všetkých jestvujúcich formálnych a obsahových variantov a synónym používaných v rozličných komunikačných situáciách na označenie tohož denotátu“ (Blanár, 1996, s. 26).²

Jednotlivé formy mien antroponymického registra sú navzájom poprepájané, pretože jednotlivec je súčasťou viacerých sociálnych skupín a v komunikácii sa na jeho označenie používajú rozličné podoby mien. Spojivom týchto mien v antroponymickom komunikačnom registri sa stáva ich funkčné uplatnenie v jednotlivých kategóriách, resp. antroponymických subkategóriách – inú funkciu bude mať antroponymum vo funkcii rodného (krstného) mena, inú funkciu bude mať tá istá podoba mena vo funkcii četového nicku. V minulosti sa pri základnom antroponyme označujúcom jednotlivca uplatňovalo na jeho bližšiu charakteristiku aj prímeno, aj prezývka – tu nachádzame prepojenie dvoch druhov antropónym – prezývky a prímena. V dvojmennej súštave slúžilo prímeno nielen na bližšiu charakteristiku nositeľa mena, ale aj na odlišenie tohto jedinca od iných členov spoločenstva, ktorí mali rovnaké meno (spravidla priezvisko). V tomto prípade bolo prímeno funkčne spojené so živým osobným menom ako jeho súčasť (*Peter Siman – Peter Siman Biely, Peter Siman Zimný, Peter Siman Z vršku*). I. Valentová (2012) zdôrazňuje, že indivi-

² I. Valentová (2012) v nadváznosti na V. Blanára využíva termín onymická scéna vlastného mena v súvislosti so živou antroponymiou jednotlivca, pri ktorej jednotlivé živé mená tvoria polyonymický rad (Valentová, 2012, s. 322). Blanárov termín však označuje len onymickú scénu objektu (onymického bodu). V našom chápaní onymického komunikačného registra však rozlišujem antroponymický a toponymický komunikačný register jednotlivca a sociálnej skupiny (Krško, 2016, s. 27).

duálnu prezývku a charakteristiku (Ch) ako funkčný člen živého mena spája rovnaký sémantický príznak „[užší spoločenský úzus], ale zatiaľ čo pri Ch, respektíve pri živých menách, ktorých môže byť Ch súčasťou, užším spoločenských úzom je celý dedinský kolektív, prezývka je typická pre malé sociálne skupiny – vekovo, záujmovo, profesijne alebo inak sociálne ohraničené (žiacka alebo študentská trieda, kolektív učiteľov alebo iný pracovný kolektív, partia kamarátov, skupina poľovníkov, väzňov ap.)“ (Valentová, 2012, s. 116). V podobnom duchu uvažuje o paralelách a diferenciach medzi prezývkami a živými menami aj M. Gavurová (2015). Podobné vzájomné preskupenie nachádzame aj medzi prezývkou, menom v četovej komunikácii (nickom) a menom na sociálnych sieťach – nominačný proces týchto druhov antropónym je však odlišný.

3. PARALELY A DIFERENCIE MEDZI PREZÝVKOU, NICKOM A MENOM NA SOCIÁLNYCH SIEŤACH

3.1. Prezývka jednotlivca

Prezývka jednotlivca je výsledkom pôsobenia sociálnych väzieb skupiny, ktoré členom je daný jedinec, a jeho sociálneho postavenia v skupine, ktoré vyjadruje jeho sociálny status. V súvislosti so vznikom a fungovaním prezývok je potrebné zdôrazniť, že napriek tomu, že motivácia prezývok je dôležitou súčasťou nominačného procesu, vznik prezývky, jej lexikálnu podobu a používanie v sociálnej skupine výrazne ovplyvňujú mimojazykové faktory. Medzi najvýznamnejšie faktory patrí vnútorná štruktúra sociálnej skupiny, ktorá sa vymedzuje ako „siet vzájomne prepojených, normatívne riadených sociálnych vzťahov v spoločnosti“ (Košta, 1993, s. 46).

Miesto jednotlivca v rámci sociálnej skupiny je vymedzené jeho statusom a rolou. Status³ je súhrnným vyjadrením sociálnej pozície jednotlivca v sociálnej skupine, ktorú jednotlivec získava po vstupe do skupiny. Status jednotlivca je vnímaný prostredníctvom ocenení zo strany ostatných členov sociálnej skupiny vo forme pozitívnych výberov a ocenení, privilégií a benefitov. K. Koštialová (2009) v teoretickom úvode k charakteristike socioprofesijných skupín píše, že status môže byť „predpísaný (ascribed status), ktorý je nám daný nezávisle od našej vôle (vek, pohlavie, etnická príslušnosť) v dôsledku sociálnych okolností, najmä dedičstva. Status získaný (achieved status) môžeme sami ovplyvniť. V modernej spoločnosti sú zamestnanie a vzdelanie statusom získaným.“ (Koštialová, 2009, s. 98, pozn. 60).

³ Status získavame napr. absolvovalíme školu – určitý stupeň vzdelania nám vymedzí status v povolení – z neho vyplýva ďalší druh statusu – socioekonomickej status (mesačný príjem, služobné auto, sekretárka apod.). Iný status má človek v rodine (voči svojim rodičom, iný voči deťom) v partii kamarátov.

Prezívky sa uplatňujú v malých sociálnych skupinách, t. j. v skupinách, v ktorých sa uplatňujú osobné vzťahy (face-to-face relations) medzi jednotlivými členmi a kvantitatívne majú takéto skupiny do 30 až 40 členov. Sociálna štruktúra malej sociálnej skupiny pozostáva z vodcu (vodcov), pomocníkov (satelitov), členov a tzv. outsiderov, ktorí sú v skupine izolovaní a vytláčaní na perifériu. Sociológia dokáže na základe jednotlivých statusov členov sociálnej skupiny zobraziť túto skupinu pomocou sociogramov. Pre výskum prezívok je najvhodnejší terčový (kruhový) sociogram s uplatnením hierarchie statusov jednotlivých členov (pozri Krško, 2016, s. 43). Na základe výskumov prezívok jednotlivcov môžeme konštatovať, že v malej sociálnej skupine vznikajú prezívky v dvoch smeroch. Odstredivým smerom dávajú prezívky osoby so statusom satelitov, zriedkavejšie členovia. Prezívky dostávajú predovšetkým členovia a outsideri. Prezívky outsiderov sa vyznačujú vysokým stupňom expresívnosti, ide o hanlivé prezívky, ktoré nositeľa zosmiešňujú a potvrdzujú jeho nižší spoločenský status. Opačným, odstredivým smerom dávajú prezívky vodcom najmä členovia a sateliti, zriedkavo outsideri. V interakcii člen – vodca ide o prezívky odvodené od krstného mena, priezviska, prípadne od druhu športu (alebo inej záľuby), v ktorom dosahuje vodca úspechy. Tieto prezívky sú viac neutrálne (informatívne), prípadne sú pozitívne emocionálne (vyjadrujúce obdiv). Odstredivým smerom expresivita prezívok rastie a odstredivým smerom expresivita klesá – v niekoľkých výskumoch sme napr. zistili prezívky outsiderov a členov sociálnej skupiny s negatívnou hodnotou – *Lepidlo, Šunky, Kuko, Matelko, Filozof*, pri vodcoch a satelitoch (v odstredivom smere) sme zistili prezívky s pozitívnou hodnotou – *Jordan, Kult'o, Romulus* (Krško, 2016, s. 43 – 44).

Prezívku teda jednotlivec dostáva od sociálnej skupiny, a pokiaľ prezívku akceptujú členovia danej skupiny, prezívka bude fungovať v komunikácii aj napriek prípadnému nesúhlasu jej nositeľa.

Problematike prezívok sa v onomastike venovala a venuje veľká pozornosť doma, aj v zahraničí. V literatúre môžeme nájsť veľké množstvo klasifikácií a triedenie prezívok (pozri napr. Knappová, 1996, Patráš, 1996, 2002, Krško, 2006, Ološtiak, 2007, Pastyřík, 2010, 2012, Krško, 2016 atď.). Predmetom tejto štúdie primárne nie sú prezívky, preto nebudeme venovať hlbšiu pozornosť rôznym klasifikáciám prezívok, tie sú dostupné v citovanej literatúre. Dôležitým bodom však je, že väčšina doterajších analýz prezívok sa sústredila na motivačné faktory prezívok, čomu zodpovedalo napr. triedenie prezívok na prezívky motivované menom nositeľa, priezviskom, telesnými, duševnými, charakterovými vlastnosťami (napr. Knappová, 1996); iní autori rozoznávali konotačné prezívky, „exteriérové“, „interiérové“, aluzívne, situačné prezívky... (Patráš, 1996, 2002) atď. Výzvy, ktoré prinášajú nové sociálne zoskupenia a nové formy komunikačnej interakcie (napr. časopriestorovo rozpojená interakcia, porov. Wachtarczyková, 2015), však stále čakajú na hlbšie so-

cioonomastické spracovanie. Tejto problematike sme venovali pozornosť v niekoľkých štúdiách a najnovšie v monografii *Všeobecnolinguistické aspekty onymie. (Z problematiky onymického komunikačného registra)* (Krško, 2016).

3.2. Nick (meno v četovej komunikácii)

Z hľadiska nominačných procesov nastáva odlišná situácia pri vzniku prezývky účastníka četovej komunikácie a jedinca na sociálnych sieťach. Spoločným východiskom obidvoch týchto antropónym je, že (na rozdiel od prezývky) ich podoba závisí od vôle nositeľa, ktorý je zároveň jej tvorcom. J. Wachtarczyková pripomína, že „základom vstupu do aktívnej virtuálnej komunikácie je pomenovací akt, pri ktorom si každý subjekt musí vytvoriť svoju jednoznačnú verbálnu identitu, vybrať pre ňu pomenovanie a pod ním potom vystupovať vo zvolenej sociálnej role či štylizácii... virtuálna identita účastníka technologicky sprostredkovanej komunikácie je výsledkom jeho vlastného slobodného výberu, je sebapomenovacím aktom...“ (Wachtarczyková, 2000, s. 224).⁴ Tieto antropónymá predstavujú ideál, predstavu, pocitový svet daného jednotlivca.

Meno účastníka četovej komunikácie sa najčastejšie označuje ako *nick*, *prezývka* alebo *meno*. Z dôvodu presného terminologického odlišenia prezývky (danej jednotlivcovi sociálnou skupinou) a mena jednotlivca na sociálnej sieti budeme na označenie mena účastníka četovej komunikácie používať termín *nick* (z angl. nickname – prezývka, meno, prezývať).

Ako konštatuje J. Wachtarczyková (2000), nickname sa vyznačuje krátkym intervalom použitia, resp. často ide o meno na jedno použitie. „Technické podmienky umožňujú účastníkom komunikácie v rôznych diskusných kluboch, chatoch, vstupovať zakaždým pod iným nickom, vystupovať v najrozmanitejších sociálnych úlohách, neustále ich striedať, byť pomenovanými, a predsa zostať v anonymite.“ (Wachtarczyková, 2000, s. 225). T. Bánik (2015) vo svojej štúdii venoval pozornosť faktorom, ktoré ovplyvňujú motivačnú i formálnu stránku nicku. Podľa jeho názoru „v internetovej komunikácii vstupuje do procesu vzniku pomenovania aj technický faktor, pretože ako filter tu neslúži naša pamäť a jazykové vedomie, ale pamäť internetového servera a register mien (nickov) s automatickým vyhľadávaním. Preto naša identita na webovej stránke nie je vnímaná (len) ako identita človeka a meno, ale ako identita značky a priečinku. K tomuto priečinku či klúču však môžeme navrhnúť atribúty vlastné špecificky ľudskej identite...“ (Bánik, 2015, s. 215).

Účastníci četovej komunikácie chcú často zostať v anonymite, preto môžu konštruovať svoj nick aj v nesúlade so spisovným jazykom, resp. môžu vytvárať mená bez opory na apelativne východisko, prípadne tvoria viacslovné konštrukcie v podo-

⁴ V súvislosti s nominačným procesom četových prezývok a mien na sociálnych sieťach pozri aj úvahy J. Davida. In: Jandová, 2006, s. 43, najnovšie Bánik, 2015.

be jedného mena – *Fidorkaaaa, Matoni, D-Panthenol, úplně_obyčejná_holka, Ne-napadnypuvab, Samotinkasamotinka, Jilemnicky_okultista* (Wachtarczyková, 2000, s. 226), *zatracena, zdenek, johnac_uzenac, svihaak, docentik, sweet_kiss, R.E.S.T, p1ss0ff, Lucilineczka, drsticka_White...* (Jandová, 2006, s. 61). Takéto nicky sú produkтом momentálnych myšlienkových pochodov v čase vzniku daného propria. Ide predovšetkým o nick na jedno použitie pri vstupe do diskusnej skupiny.

Ak diskutujúci vstupuje do viacerých četových skupín, môže voliť svoj nick premyslene a pod týmto menom vystupuje aj opakovane a v rôznych diskusných skupinách. Pravidlá četu však nedovoľujú vytvoriť si nick, ktorý v danej skupine používa iný komunikujúci, čo čiastočne vysvetluje hypokoristickú podobu nicku už existujúceho, prípadne reálneho osobného mena, ako o tom píše aj J. David (Jandová, 2006, s. 50). Ten istý autor rozlišuje z hľadiska tvorby nicky antroponymické, toponymické, apelativne a nicky motivované svetom pop-kultúry (Jandová, 2006, s. 71 – 84; porovnaj tiež Patráš, 2000, Wachtarczyková, 2000, novšie David, 2017 – v hesle Nick).

Prechodovým typom medzi prezývkou a nickom sú mená, do ktorých účastník četovej komunikácie môže „tiež zakomponovať informácie o sebe (*prieskumník, BigMan, Mortisha, Kickboxer, punk-4ewwer, modroocko1970*). Tento typ nickov má najbližšie k prezývkam, používateľ do neho zakomponoval svoje charakteristické vlastnosti, prípadne postoje, zaradenie do subkultúry, dokonca vek, pôvod a iné.“ (Bánik, 2015, s. 215).

Využitie vlastnej prezývky pre vznik nicku⁵ si všíma T. Bánik, ktorý upozorňuje, že „nevieme, či prezývka vznikla mimo internetovej komunikácie (účastník ju používa aj v bežnom styku), alebo vznikla z popudu nositeľa ako nick“ (Bánik, 2015, s. 215). Tu však treba zdôrazniť, že iniciátorom vzniku prezývky je sociálna skupina, ktorej je pomenovaný členom (pozri vyššie). Na druhej strane však musíme pripustiť, že ak sa nositeľ prezývky s ňou stotožní, môže ju používať aj pri označovaní seba samého.

3.3. Meno na sociálnych sieťach

Odlišná situácia v nominačných procesoch nastáva na sociálnych sieťach⁶. Ked' hovoríme o sociálnych sieťach, najčastejšie máme na mysli Facebook. Existujú však

⁵ V tomto prípade nemôžeme hovoriť o transonymizácii, napriek tomu, že ide o propriá rozličných onymických sústav (prezývka a nick), resp., mená s rozdielnym onymickým obsahom. Propriá však označujú ten istý denotát. Rovnako tento proces nepokladá za transonymizáciu I. Valentová, lebo podľa nej „ak úradné krstné meno pomenúvanej osoby je *Ján*, ktoré motivovalo jej funkčný člen krstné meno *Jano* v živom mene *Jano Trepec*, nejde o transonymizáciu, pretože ide o ten istý denotát, aj keď obidve mená majú rozličný onymický obsah“ (Valentová, 2012, s. 322).

⁶ Výhodami sociálnych sietí sú predovšetkým stály kontakt s priateľmi a známymi, možnosť vymieňania si názorov, fotografií, odkazov na zaujímavé internetové stránky, aktuálne dianie vo svete, prístup k obrovskému množstvu informácií, získavanie nových kontaktov. Sociálne siete sú pre svoju otvorenosť obrovským marketingovým nástrojom firiem v podobe cielenej reklamy na konkrétneho

aj iné sociálne siete, ktoré sa odlišujú svojou funkciou, zameraním na cieľovú skupinu a pod. – YouTube, LinkedIn, Twitter.^{[1]7}

Z hľadiska nominačných procesov sú sociálne siete zaujímavé tým, že meno používateľa sociálnej siete neovplyvňujú sociálne väzby v skupine napriek tomu, že ide o „sociálnu“ sieť. Internetové sociálne siete však nevytvárajú sociálnu väzbu vo fyzickom zmysle, ale len vo virtuálnom, kybernetickom priestore. Jediným a rozhodujúcim faktorom pri pomenúvaní a voľbe druhu antroponyma (podobne ako pri nickoch účastníkov četovej komunikácie) je samotný nositeľ mena. Otvorenosť a prístupnosť sociálnych sietí sa stáva bohatým zdrojom pre výskum tohto špecifického druhu antroponymie. Špecifickosť onymie sociálnych sietí spočíva v tom, že **ide o hybridný konglomerát na rozhraní krstných mien, priezvisk, hypokoristických podôb antroponým a prezývok s výrazným aspektom autonominácie.** Analýza našej vzorky mien používateľov sociálnej siete Facebook potvrdzuje, že tieto mená vznikajú z rodnych mien, priezvisk, hypokoristických podôb mien, prezývok atď., podobne ako sa v minulosti utvárali napr. priezviská. Výsledný druh antroponyma použitý na sociálnej sieti závisí od používateľa, to znamená, že v mene sa prezentuje tak, ako chce, aby ho vnímalo okolie, ako vníma sám seba. Naopak, prezývka jednotlivca odráža vnímanie nositeľa prezývky jeho okolím a je výsledkom skutočných sociálnych väzieb v sociálnej skupine.

Korpus našej výskumnej vzorky mien na sociálnej sieti Facebook sme získali v polovici roka 2016. Tvorilo ho 573 mien, z čoho bolo 230 mien používateľov mužského pohlavia a 343 mien žien.⁸ Počas používania sociálnej siete (priľahlé sedem rokov) sme zaznamenali zmeny mien niektorých používateľiek – najčastejšie išlo o doplnenie novonadobudnutého mena vydajom, naznačenie zmeny mena vydajom – *Miša Boháčová (ex Čornejová) > Miša Boháčová Čornejová*, prípadne išlo o návrat k pôvodnému menu po rozvode – *Anna Hrivnáková-Baláková > Anna Hrivnáková*. K zmene mena člena sociálnej siete môže dôjsť aj pri zmene (prípadne po zániku) firmy, ktorú daný majiteľ propaguje prostredníctvom mena – *Šárka Brezáňová OrbisPictus (majiteľka firmy rovnakého mena) > Šárka Brezáňová, Andrea Lú* používateľa. Nevýhodami sociálnych sietí sú predovšetkým strata súkromia, možnosť zneužitia fotografií, tzv. kyberšikana (najmä v skupine žiakov a študentov), možnosť overovania si názorov a aktivít ľudí zo strany zamestnávateľov, závislosť na sociálnych sietiach a šírenie dezinformácií, ktoré v ostatnom čase vedú k úvahám o globálnej dezinformačnej vojne.

⁷ Najrozšírenejšou a najpopulárnejšou sociálnou sieťou na Slovensku a v okolitých štátach je Facebook, ktorý vytvoril v roku 2004 Mark Zuckerberg spolu s Dustinom Moskovitzom, Chrisom Hughesom a Eduardom Saverinom ako internetovú stránku thefacebook.com, ktorá mala slúžiť ako školská ročenka študentom Harvardovej univerzity. V roku 2006 túto stránku sprístupnili aj ostatnej verejnosti a postupne sa z nej stala najobľúbenejšia celosvetová sociálna sieť, ktorú v polovici roka 2016 využíva 1,7 miliardy obyvateľov Zeme.^[2]

⁸ O klasifikáciu mien na internete sa pokúsil aj T. Bánik (2015), ktorý triedi četové prezývky (nicky) a mená používateľov internetu. V štúdiu nespomína mená používateľov sociálnych sietí, preto sme jeho klasifikáciu nevyužili.

*koničová Krimi*⁹ je redaktorkou televíznej relácie Krimi televízie JOJ. Výskumom sme zaznamenali aj zmenu mena z neoficiálnej podoby na oficiálnu – *Soňa Soňulik Polakovič > Soňa Polakovičová*¹⁰. Analýza mien zachytáva stav z obdobia získania korpusu, teda z roku 2016. O dynamike zmien v tejto oblasti svedčí, že dnes už niektoré mená nezodpovedajú podobe z roku 2016 (došlo napr. ku zmene mena *Ivet Tka na Ivka Tkáčiková, Alena Asheera Záborská na Alena Ali Záborská, Zdenka Žlňková* si po vydaji zmenila meno na *Zdenka Záchenšká*).

Najpočetnejšiu skupinu výskumného korpusu tvorili mená zložené z krstného mena a priezviska – zo súboru 573 mien ich bolo 362, po nich nasledovali formálne rovnaké mená, ktoré však nemali dodržanú diakritiku (75 mien), medzi početnú skupinu patrili mená utvorené z krstného mena, pôvodného priezviska, ku ktorému sa pridalo novonadobudnuté priezvisko (33 mien), podobné zastúpenie mali aj mená utvorené z hypokoristickej podoby krstného mena a priezviska (29 mien). Na Facebooku si používatelia ozvláštňujú svoje oficiálne meno pridaním prezývky (najčastejšie medzi krstné meno a priezvisko) – tento model sme zaznamenali v 10 prípadoch, 9 mien bolo utvorených z krstného mena a skráteného priezviska, nasledoval model hypokoristická podoba krstného mena a priezvisko bez diakritiky – 8 mien.

Na základe analýzy získaného korpusu môžeme vysloviť názor, že ak nositeľ mena dodržiava písanie diakritiky vo svojom rodnom mene (pokiaľ meno obsahuje grafémy s diakritickej znamienkom), túto zásadu dodrží aj pri písaní priezviska – *Adrián Belák, Emília Aghová, Ján Krošlák, Tomáš Bánik, Václav Blažek, Václav Čermák, Katarína Brišová, Katarína Gajdošová, Mária Majerčáková, Marián Kuštán, Saša Poklač, Vladimír Šmilauer, Soňa Polakovičová* atď. Oproti tomu stoja podoby mien *Dusana Mihalusova, Jan Trnavsky, Katarina Cizmarova, Katarina Klimova, Katarina Muzikova, Katarina Nemcokova, Magdalena Moravcová, Paulína Cuhova* atď. Výnimkou z tohto pravidla sú mená používateľov *Ján Krempaský, Katarina Juríčková Klimáčková*, ktorých nositelia v jednom mene diakritiku použili a v druhom nie.

Zvláštnu skupinu tvorili mená, ktoré radíme do skupiny fiktoným (8 prípadov). Fiktonymá (zahrňajúce ďalej napr. aj pseudonymá či kryptonymá – pozri Osnoven sistem i terminologija na slovenskata onomastika, 1983, s. 158; Bauko, 2012; Bánik, 2015) majú za úlohu utajať skutočnú identitu nositeľov mena, prípadne pomenovaného objektu. Pri používateľoch sociálnych sietí je to však v rozpore s podstatou

⁹ V tomto prípade funguje meno na sociálnej sieti ako značka (pozri aj Bánik, 2015, s. 214), pretože používateľka tejto adresy má aj svoj súkromný profil *Andrea Miková* – pôvodne mala facebookový profil pod názvom *Andrea Lukoničová Mužíková*, po zmene priezviska si zmenila meno súkromného profilu, ale k zmene mena, ktorým propaguje svoju televíznu reláciu nedošlo.

¹⁰ Nutnosť zmeny mena odôvodnila S. Polakovičová slovami: „Ja som si zmenila moje predošlé Soňa Soňulik Polakovič na svoje skutočné meno, pretože naši projektoví partneri v Bruseli mi dali certifikát s týmto mojím FB menom.“

sociálnej siete – ľudia, ktorí chcú zdieľať s nimi spoločné zážitky, komentáre, fotografie a pod., musia poznáť identitu týchto používateľov. Niektorí používatelia však nechcú aktívne vystupovať na sociálnych sietach, chcú len navštevovať niektoré stránky, ktoré sú prístupné len v tomto prostredí (napríklad rôzne záujmové komunity). Výskum fiktonymických podôb mien je možný len v skupine vlastných priateľov, pretože len vtedy poznáme skutočnú podobu mena nositeľa fiktonyma a vieme posúdiť, či ide o vymysленé celé meno alebo len jeho časti. Do skupiny fiktoným môžeme zaradiť aj mená reálne neexistujúcich osôb, ktoré si vytvárajú hráči niektorých hier na sociálnych sietach. Tieto fiktívne postavy si pridávajú medzi priateľov, pretože od počtu priateľov závisí sila hráča. Medzi reálne neexistujúce osoby patria napr. *Adam Adamov* a *Elina Plastelinová*.

Podobný problém ako používanie fiktoným je využívanie slovných hračiek pri vytváraní mien, prípadne vytváranie druhého mena onymickou deriváciou rodného mena – *Ivet Tka*, *Len Ocka*, *Ivan Ivanov*, *Ivka Ivkaa*, *Zuzana Zuzanka*. Pretože (opäť) ide o ľudí zo skupiny priateľov, poznáme ich identitu. Na sociálnej sieti však využívajú len krstné meno, ktoré by nedokázalo plniť identifikačnú a diferenčnú funkciu propria. Z hľadiska antroponymického komunikačného registra musíme spájať meno na sociálnej sieti s konkrétnou osobou a zároveň si uvedomovať, že v reálnom živote sa volá tak a tak. Výsledkom používania takejto formy mien je, že si nositeľov týchto mien nemusia pridať medzi virtuálnych priateľov ani ich reálni priatelia, pretože nevedia, o koho ide¹¹.

Niekteré mená členov sociálnej siete môžu obsahovať názov firmy alebo oblúbenej relácie, ktorú chcú týmto spôsobom propagovať, prípadne názov firmy v ktorej pracujú – *Lýdia Simanart Simanová* (manželka majiteľa firmy Simanart), *Šárka Brezányová OrbisPictus* (v súčasnosti už názov firmy vo svojom mene nemá), *Andrea Lukoničová Krimi* (redaktorka televíznej relácie Krimi), *Rádio Lumen Michaela*. Niektorí účastníci sociálnej siete používajú popri reklamnom mene aj druhé skutočné meno – *Michaela Vištiaková* používa popri reklamnom mene *Rádio Lumen Michaela* aj *Michaela Mižu Vištiaková*, *Andrea Lukoničová Mužíková* (model K + P_n + P) používa aj meno *Andrea Lukoničová Krimi* (redaktorka televíznej relácie Krimi). Ako fyzické osoby môžu vystupovať aj rôzne podnikateľské firmy, skupiny vytvorené na základe záujmov, podľa historických súvislostí a pod. – *Pedagogická Fakulta Chalani* (študenti pôvodnej Pedagogickej fakulty v Banskej Bystrici študujúci na konci 80. rokov)¹², *Cru Umb* (Centre de réussite universitaire UMB), *Rozvoj Dekanat, Milenium Záhrada* (firma Milénium), *Falco SK* (firma Falco) atď. Častej-

¹¹ Príkladom je reakcia na meno používateľky mena *Len Ocka*: „Lenka, dakujem za priateľstvo. Prepac, že az tak neskoro som prisla na to, kto vlastne si. O to viac ma to potesilo :-P :-P . Srdecne pozdravujem“.

¹² Iní študenti končiaci v polovici osemdesiatych rokov na PF v Banskej Bystrici si vytvorili uzavretú skupinu pod názvom *PF BB 80. roky*.

šie sa však záujmové skupiny vytvárajú ako verejné alebo uzavreté skupiny, prípadne ako informačné stránky pre priaznivcov určitých pracovísk, firiem a pod.

Okrajové modely¹³ reprezentujú mená utvorené slovnou hrou, prípadne rozložením mena (7 mien), 6 mien bolo utvorených z krstného mena, pôvodného priezviska, ku ktorému si používateľka pridala novonadobudnuté priezvisko bez diakritiky, rovnaký počet reprezentovali mená s hypokoristickou podobou krstného mena, prezývky a priezviska, model krstné meno a prezývka zastupovali 4 mená, 3 mená zastupovali model krstné meno + novonadobudnuté priezvisko bez diakritiky + pôvodné priezvisko, ako aj model hypokoristická podoba krstného mena + pôvodné priezvisko + novonadobudnuté priezvisko a dvojmenný model, ktorý vznikol z rodného mena a druhého mena utvoreného onymickou deriváciou rodného mena. Najmenej bol zastúpený model vytvorený z oboch mien manželov a z krstného mena, ku ktorému bola pridaná hypokoristická podoba krstného mena a skrátené priezvisko (1 meno).

Zaujímavosťou je jav, že medzi nositeľmi rôznych modelov mien sme nezaznamenali ani jeden prípad s uvedením vysokoškolského titulu, napriek tomu, že väčšina používateľov z výskumného korpusu má ukončený minimálne prvý stupeň vysokoškolského štúdia.

3.4. Onymické modely osôb na sociálnej sieti Facebook

Pri koncipovaní onymických modelov jednotlivých foriem mien používateľov sociálnych sietí sme vychádzali z tradičných symbolov slovenskej antroponomastiky, ktoré používali predovšetkým V. Blanár a J. Matejčík pri modelovaní živých mien, s doplnením niektorých špecifických príznakov (absencia diakritiky, novonadobudnuté priezvisko, skrátené priezvisko, hypokoristická podoba rodného mena). Charakteristiku symbolov porov. napr. u V. Blanára (1996, s. 111 – 115; 167 – 168), z ktorých preberáme symboly pre zložky jednotlivých modelov mien používateľov sociálnych sietí.

- K rodné meno v úradnej podobe
- Ks skrátené rodné meno
- K₃ rodné meno manžela¹⁴
- K₃₃ rodné meno manželky
- K_d derivované rodné meno

¹³ Mená používané na sociálnych sieťach môžeme zovšeobecniť a vyjadriť v onymických modeloch, rovnako ako sa dajú modelovo vyjadriť aj iné druhy proprií (pozri Krško, 2011). Analyzované modely sú onymické modely, ktoré sú vytvárané motivačnou, obsahovou a slovotvornou zložkou (modelom) – pozri chápanie onymického (pomenovacieho, vzťahového) modelu u V. Blanára (2009), M. Majtána (1996) a R. Šrámka (1999) – súhrne Krško (2011).

¹⁴ Čiselné rozlíšenie jednotlivých rodinných statusov pri modelovaní živých mien pozri Blanár, 1996, s. 169 – 170.

K_h	hypokoristická podoba rodného mena
P	priezvisko
P_h	hypokoristická podoba priezviska
P_n	novonadobudnuté priezvisko
Ps	skrátené priezvisko ¹⁵
PS	pseudonym
CH	charakteristika (individuálna prezývka)
L	logonymum
seg	segmentácia (rozloženie mena)
-	absencia diakritiky
3	manžel, druh, priateľ (použité vo forme dolného indexu)
33	manželka, družka, priateľka (použité vo forme dolného indexu).
	Funkčný člen K (rodné/krstné meno) označuje v singulári jednotlivca, v pluráli označuje osoby s rovnakou antropolexémou, medzi ktorými spravidla nebýva príbuzenský vzťah, ale nie je ani vylúčený (<i>Dnes oslavujú meniny všetci Petrovia a Pavlovia.</i>). Funkčný člen P (priezvisko) označuje v singulárovom tvaru príslušnosť k rodine ako celku, v plurálovom tvaru môže označovať menovcov v rámci príbuzenstva – nositeľov rodinného či rodového mena (napr. Janákovci, Romanovci) alebo menovcov bez príbuzenských vzťahov (Kováčovia, Janákovia). Funkčný člen CH (individuálna charakteristika) označuje vždy jednotlivca, t. j. má singulárový tvar, čo je v prípade mena jednotlivca – používateľa sociálnej siete – prirodzené.

Jednotlivé onymické modely reprezentujú tieto príklady¹⁶:

a) **rodné meno + priezvisko (model K + P):** *Andrea Tokárová, Anna Gálisová, Annamária Genčiová, Caroline Hitland, Emília Remšíková, Gabriel Rožai, Ján Krško, Jana Chlebinová, Janka¹⁷ Bednárová, Jaroslav David, Jasna Uhláriková, Ladislav Janovec, Lucia Žitňanská, Marcela Montoyová¹⁸, Marek Grác, Martin Ološtiak, Martin Pukanec, Martina Ivanová, Martina Šmejkalová, Martina Varini, Peter*

¹⁵ Pozri Osnoven systém i terminologija na slovenskata onomastika, 1983, s. 196.

¹⁶ Z priestorových dôvodov neuvádzame celý korpus, ale pri frekventovaných modeloch sme urobili selekciu mien. Nezvyčajné a zaujímavé modely sme však ponechali. Zverejnenie podoby mena konkrétneho používateľa sociálnej siete nepodlieha udeleniu jeho súhlasu na zverejnenie, pretože meno je verejne prístupné na sociálnej sieti. Je osobou vecou každého používateľa, aký stupeň ochrany osobných údajov si zvolí. Väčšina používateľov uvedených vo výskumnom korpusе vedela o zámere zverejnenia mena a nezaznamenali sme žiadny nesúhlas so zverejnením mena. Viacero prípadov skratky mena alebo prezývky sme konzultovali priamo s používateľom mena.

¹⁷ Pri ženskom krstnom mene *Janka* je zložité posúdiť, či ide o podobu zapisanú v matrike a v úradných dokumentoch alebo ide o hypokoristickú podobu mena *Jana* (podobne aj v dvojici *Zdena – Zdenka*).

¹⁸ Nositelka tohto mena je Slovenka vydatá za cudzinca žijúca v Španielsku. Napriek tomu používa prechýlenú podobu priezviska aj v zahraničí, pretože mala sobáš na Slovensku v roku 1990. K forme svojho mena sa vyjadriala, že „v zahraničí to znie exkluzívne“.

Žeňuch, Polonec Miroslav¹⁹, Radka Holanová, Renata Gliwa, Saša²⁰Poklač, Soňa Polakovičová, Vladimír Šmilauer, Vlastislav Čabo, Zdena Ginčaiová, Zdenka²¹ Žlnková, Žaneta Dvořáková, Светлана Пахомова;

b) rodné meno bez diakritiky + priezvisko bez diakritiky²²(model K- + P-): *Alexandra Bitusikova, Alexandra Chomova, Andrea Tokarova, Dusana Mihalusova, Ján Krempasky, Jan Rumpel, Jana Dulovcova, Janka Durkova, Katarina Cizmarova, Katarina Muzikova, Radek Cech, Renata Veltyova, Vladimir Haspra, Zuzka Dlhosova, Zuzana Drugdova, Zuzana Krskova;*

c) hypokoristická podoba rodného mena + priezvisko (model K_h + P): *Anička Rusinkovičová, Bea Babičová, Edit Príhodová, Ernie Murín, Iva²³ Zigová, Evička Pardelová, Evka Gavalierová, Evka Samcová, Jarko Broz, Jaro Junger, Kristy Vargová, Laco Lenovský, Lolo Mačor, Lubo Holík, Mimka Šepíková, Mirka Borbelyová, Miro Dedinský, Pepi Šuchaňová, Rast'o Kubáň, Slavo Ilavský;*

d) hypokoristická podoba rodného mena + priezvisko bez diakritiky (model K_h + P-): *Anit Hola, Emka Javorkova, Katka Sadecka, Katka Kovacikova;*

e) rodné meno + priezvisko + novonadobudnuté priezvisko²⁴ (model K + P + P_n)²⁵: *Alena Belohorská Molnárová, Ivana Bakovič Mintálová, Alena Matejkinová Michalovská, Andrea Lukoničová Mužíková, Barbora Šolony Lomnická, Anna Mrozeková-Kršková, Gabriela Gombalová Slezáková, Jana Davidová Glogarová, Lucia*

¹⁹ Jediný prípad zápisu v inverznom poradí – priezvisko, rodné meno.

²⁰ Ide o Slovinku, ktorá v osobnej komunikácii potvrdila, že jej oficiálne meno je *Saša*. V slovenčine takéto meno je hypokoristickou podobou krstného mena *Alexandra*.

²¹ V osobnej komunikácii potvrdila, že jej oficiálna podoba krstného meno je *Zdenka*.

²² Najčastejšie absentuje kvantita v prechýľovacej prípone -ová pri ženských priezviskách.

²³ Meno Iva je oficiálnou podobou rodného mena (Majtán – Považaj, 1998, s. 132), v tomto prípade však ide o hypokoristickú podobu mena, čo potvrdila majiteľka profilu odpoveďou – „zdravím, Ivana, ale radšej mám Iva“.

²⁴ Poradie, či prvé priezvisko je pôvodné a druhé je nadobudnuté sobašom, závisí od samotnej používateľky (s mužskou podobou takého meno sme sa nestretli). Rozdelenie na dve skupiny odlišujúce sa len poradím mien (pôvodné/nové a nové/pôvodné) vieme určiť len u ľudí, ktorých osobne poznáme, prípadne musíme tento jav konzultovať priamo s nimi. Písanie mien so spojovníkom alebo bez závisí od majiteľky profilu. Podľa informácií viacerých majiteľiek profilov s dvomi menami písanými so spojovníkom, je ich oficiálna podoba mien bez spojovníka. Rodné priezvisko si píšu v období ustaľovania novonadobudnutého priezviska – v roku 2016 mala Olívia Vavreková meno svojho profilu zapísané v podobe *Olívia Mitliková-Vavreková*, v súčasnosti si už neuvádzia rodné priezvisko. Zuzana Chovancová na otázku o oficiálnej podobe svojho priezviska a podobe na sociálnej sieti napísala: „Oficiálne som Zuzana Halčinová, ale nechala som si na FB aj rodné priezvisko. Asi z dvoch dôvodov. Pretože som hrdá na svoje korene a aby ma známi vedeli ľahšie identifikovať (väčšina priateľov ma stále aj v telefóne považuje za Chovancovú).“

²⁵ Pri tomto zoskupení mien môže nastať viaceré modifikácie základného modelu rodné meno + priezvisko + novonadobudnuté priezvisko (model K + P + P_n), rodné meno bez diakritiky + priezvisko + novonadobudnuté priezvisko (model K- + P + P_n), rodné meno + priezvisko bez diakritiky + novonadobudnuté priezvisko (model K + P- + P_n), rodné meno + priezvisko bez diakritiky + novonadobudnuté priezvisko bez diakritiky (model K + P- + P_n-) atď. Preto z priestorových dôvodov nevyčleňujeme všetky kombinácie ako samostatné skupiny.

Gianitsová Ološtiaková, Marianna Hybská Gajdošová, Milena Sláviková Hamacková, Olivia Mitlíková-Vavreková, Zuzana Henželová Vinarčíková, Liľiana Dymitrova-Todorová; model K + P- + P_n-: Erika Ficekova Regulyova, Martina Jacmenikova Luptakova, Juliana Karahutova Vasickaninova, Miroslava Kovacsova Lizbetinova, Zuzana Chovancova-Halcinova; model K- + P- + P_n-: Katarina Majerska Azorova; model K + P + P_n-: Jaroslava Ďuránová Francekova;

f) rodné meno + hypokoristická podoba rodného mena + skrátené priezvisko (model K + K_h + Ps): Adela Adka F.;

g) hypokoristická podoba rodného mena + priezvisko + novonadobudnuté priezvisko (model K_h + P + P_n): Jully Bystrianska Stieranková, Marcelka Kapičáková Szczerbová, Miša Boháčová Čornejová;

h) hypokoristická podoba rodného mena + prezývka + priezvisko (model K_h + CH + P): Danka Zvonček Konček (Zvonček – slovná hračka s priezviskom Končeková), Ivanka A.²⁶ Muková, Katka Bubu Kamenská (Bubu ju volala jej mama od malička), Katka Pipa Čipková (Pipa – prezývka < priezvisko za slobodna Pipová), Katka Shiroi²⁷ Hutníkovicie²⁸, Rado Dolfík Tilandy (Dolfík < Adolf – odkaz na nemeckých predkov);

i) rodné meno + prezývka + priezvisko (model K + CH + P): Alena Asheera²⁹ Záboršká, Ivona Yvonne Kormanova, Lenka Shockz³⁰ Glodeková, Lucia Lucisha Mokrá, Miroslav Porthos³¹ Vepřek, Vladimír Kazko Kázik, Zuzana Blška³² Lakomčíková;

²⁶ Vysvetlenie podoby mena napísala samotná nositeľka mena: „to je z éry mého webu Nová Země, říkali mi Ivanka-admininka. Občansky jsem Ivana.“

²⁷ K. Hutníková napísala takúto motiváciu svojej prezývky: „mnoho učiteľov, či rodičov vždy hovorilo, že som taká bledá, biela ako stena. Keď sa človek pohybuje na internete a nechce spraviť súkromie zraniteľným, tak si volí nick. Shiroi znamená v japončine biela.“

²⁸ Posesívnu formu priezviska si nositeľka mena zvolila ako ochranu pred preverovaním osoby zo strany zamestnávateľov – „... a Katka Hutníkovicie, pretože zamestnávatelia si ľudí googlia, či vyhľadávajú na FB. Ako formu previerky.“

²⁹ Motiváciou prezývky bolo meno hrdinky počítačovej hry: „Moja prezývka pochádza z jednej hry (Neverwinter Nights), tak sa volala jedna herná postava. Privlastnila som si to meno, lebo sa mi páčilo. Navyše je tu psychologický faktor – tým menom akoby označujem svoje herné alterego, pravidelne ho používam v počítačových hrách.“

³⁰ Pôvod tejto prezývky vysvetlila jej spolužiačka takto: „Pôvodne bola Lenkina prezývka „Shocky“ (už mi nevedela priblížiť jej motiváciu), ale ľudia to písali stále zle, lebo slovenská a anglická klávesnica má prehodené „y“ a „z“.“

³¹ Prezývka vznikla podľa jedného z románových hrdinov A. Dumasa. „Přezdívka je skutečně podle jednoho z mušketýrů. Vznikla na jednom čundru v restauraci Čekanka na nádraží ve Frýdku-Místku. Do hospody vešel místní filozof, prohlásil nás za mušketýry a při pohledu na mě prohlásil: Ty jsi Porthos – velké tělo, v hlavě nic.“

³² Prezývka vznikla ešte na základnej škole – dievčatá uchmatli chlapcovi čiapku a Zuzana si ju dala na hlavu s otázkou, či tá čiapka nie je zablšená.

- j) rodné meno + prezývka (model K + CH):** *Lina Patricia³³, Radka Frufru Ivosovic³⁴, Velká Iva³⁵;*
- k) rodné meno + skrátené priezvisko (model K + Ps):** *Andrea Ondr, Jana Kum, Jana Wachtarczyk, Lucia Demuth, Oskar Sz, Radka Schmidt³⁶;*
- l) vytváranie druhého mena onymickou deriváciou rodného mena (model K + K_d):** *Ivan Ivanov* (Ivanov – podľa sympatií k Rusku), *Ivka Ivkaa, Zuzana Zuzanka*;
- m) použitie rodného mena/priezviska manžela/manželky, rodinného mena:** *Radka Ludo* (manžel sa volá Ľudovít, model K₃₃ + K_{h3}), *Radka A Marek Bachan* (model K₃₃ + K₃ + P), *Laci Evka Adamovičovci* (model K_{h3} + K_{h33} + P), *Veronika A Jozko Buday* (model K₃₃ + K_{h3} + P);
- n) pseudonym, umelecké meno, meno reálne neexistujúcej osoby³⁷ (model PS, prípadne CH³⁸ + P):** *Amber Adams* (vymyslené mená), *Dagmar Rostandt* (umelecké meno speváčky), *Lara Matus* (vymyslené mená, druhé meno bolo inšpirované rodným priezviskom jej mamy – Matúšová), *Onee Ping* (vymyslené meno podľa textu na čínskej rezancovej polievke), *Shooty Šútovc* (Shooty – umelecké meno Martina Šútovca), *Adam Adamov, Elina Plastelínová*;
- o) rozloženie mena, slovná hra:** *Ciga Nikova* (novonadobudnuté priezvisko Cigániková + alúzie na apelativum *ciga* – slangové označenie cigarety a slovo *nik* < angl. *nick* – prezývka – model P_{seg}), *Ivet Tka* (hypokoristická podoba *Ivetka* a zároveň začiatky krstného mena a priezviska – Iveta Tkáčiková, model K_{seg}, resp. K_s + P_s), *Len Ocka* (hypokoristická podoba *Lenočka* < *Lenka* – model K_{h seg}); *Eva Efka Stolík* (*Stolík* < Stolárová – model K + K_h + CH), *Prška Prši Evka* (Eva Pršová – hypokoristická po-

³³ Nositel'ka tohto mena má na Facebooku plné meno v podobe Lina Patrici (Taru Saari) a motiváciu mena vysvetlila takto: „Lina je z rozprávky o Červenej čiapočke, ktorá tancovala s vlkmi. Absolútne som sa s ňou zžila, keď mi jedna blízka duša povedala. Ty si taká iná, presne ako táto Lina a okrem toho Linnum Perene je ľan siaty, rastlinka sice krehká, ale modrá a húževnatá ako ja. Taru Saari je z finčiny. Ostrov, ktorý rozpráva príbeh.“

³⁴ Nositel'ka komentovala motiváciu svojich mien slovami: „Ivosovic preto, že pre mňa môj pes Iva znamená veľa, tak som sa jej privlastnila. V podstate s diakritikou by to bolo Ivošovič, FB mi ale diakritiku nevzal a bolo z toho Ivosovic. Tak som to napísala bez mäkčeňov. A Frufru sa mi páčilo ako niečo detské, taká hravosť. Znamená to pre mňa niečo ako „ňuňu“. Neskôr som zistila, že vo francúzštine to znamená aj niečo ako koketa. Zaujímavé prepojenie.“

³⁵ Motivácia bola presne opačná – bola drobnej postavy, ale zároveň sa chcela odlišiť od svojej dcéry, ktorá má rovnaké meno – Ivona.

³⁶ Ženské priezviská bez prechýlenia používajú majiteľky len na sociálnych sieťach. V oficiálnej podobe majú priezvisko s prechýľovacou príponou -ová. Motivácie, prečo používajú mená bez prechýlenia sú rôzne – v niektorých prípadoch neprechýlená forma priezviska je identická s menom používaným v mailovej komunikácii, prípadne s internetovým nickom, v inom prípade je to snaha o emancipáciu, podľa iného názoru je to snaha o exkluzivitu, ekonomizáciu a pod.

³⁷ Vychádzame z autopsie – profily boli vytvorené umelo na zvýšenie počtu hráčov v niektorých hrách, ktoré ponúka Facebook.

³⁸ V tomto prípade ide o individuálnu charakteristiku, ktorú jej majiteľ použil ako umelecký pseudonym.

doba priezviska + sloveso kvázi súvisiace s priezviskom, resp. prezývka + hypokoristická podoba krstného mena – model $P_h + CH + K_h$, *KRst Bilková* (*KRst < Kristína – na strednej škole sa im zdalo zábavné odstrániť* z krstného mena vokály – model $K_s + P$), *Madža Arvensisová* (*Madža < Marika – na strednej škole sa zabávali tak, že k menám pripájali príponu -dža – vznikla situačná prezývka* – model $Ch + P$);

p) odkaz na firmu, reláciu a pod. (model $K + P + L; K + L + P$): *Andrea Lukonicková Krimi* (redaktorka televíznej relácie *Krimi*), *Šárka Brezáňová OrbisPictus*, *Lýdia Simanart Simanová* (manželka majiteľa firmy *Simanart*).

4. ZÁVER

Antroponymá používateľov sociálnych sietí sú súčasťou proprialnej časti komunikačného registra. V štúdiu sme sa snažili poukázať na prepojenie viacerých druhov antropónym, ktoré sú charakteristické pre reálny i virtuálny svet. Prepojenie reálneho sveta so svetom internetu môžeme sledovať aj cez funkčné uplatnenie niektorých druhov antropónym – prezývky vznikajú v reálnom živote a sú súčasťou sociálnej interakcie medzi členmi sociálnej skupiny. Na základe sociologického pochľadu na fungovanie sociálnych skupín sme vyslovili myšlienky o dostredivom a odstredivom smere tvorenia prezývok a rôznej mieri ich expresivity pre jednotlivých členov sociálnej skupiny v závislosti od ich sociálneho statusu v skupine. Prezývky sa môžu stať základom virtuálnych prezývok, ktoré používajú jednotlivci v četovej komunikácii (nicky), ale môžu tvoriť aj bázu mien používateľov sociálnych sietí.

Základný rozdiel medzi prezývkou jednotlivca, ktorú dostáva v sociálnej skupine, a prezývkou na internete (či už vo forme nicku alebo mena používateľa sociálnych sietí) je v tom, že prezývku dostáva jednotlivec od členov sociálnej skupiny. Nominačný proces prezývky tak odráža vnímanie nositeľa prezývky očami ostatných členov sociálnej skupiny. Dôležitým motivačným faktorom je jeho spoločenský status, vzťahy k členom skupiny a ďalšie faktory, ktoré analyzovali viacerí jazykovedci³⁹. Mená virtuálneho sveta – sveta internetu – sú charakteristické autonomičným procesom – nositeľ nicku, aj člen sociálnej siete si vytvára svoje meno sám. Poukazujú na to viacerí autori zaobrájúci sa touto problematikou (Patrás, 2000, Jandová, 2006, Bánik, 2015). T. Bánik v príspevku odhaluje proces (auto)nominačného procesu vzniku nicku vo forme otázok, ktoré si kladie jednotlivec pri vytváraní svojej virtuálnej prezývky – „Chcem priznať meno aj priezvisko? Chcem priznať len meno? Chcem použiť skrátené meno?...“ (Bánik, 2015, s. 215). Prvá osoba singuláru dokazuje vlastné rozhodovanie jednotlivca a algoritmus vytváranie virtuálneho mena.

³⁹ Napr. Knappová, 1996, Patrás, 1996, 2002, Wachtarczyková, 2000, 2015, Krško, 2006, Ološtiak, 2007, Pastyřík, 2010, 2012, Krško, 2016 atď.

Mená používateľov sociálnych sietí majú s četovými prezývkami spoločný proces vzniku mena. Aj v tomto antroponyme sa odráža vnútorný svet jednotlivca a prostredníctvom tohto mena jeho nositeľ demonštruje svoje vnímanie samého seba a túžby, ako ho majú vnímať ostatní. Analyzovaná vzorka mien používateľov sociálnej siete Facebook je veľmi pestrás. Z hľadiska výstavby mien dominujú mená motivované rodným menom a priezviskom majiteľa virtuálneho konta. Časť týchto mien je zapísaná s diakritikou, časť bez diakritiky. V menách sa objavujú doplňujúce komponenty – individuálne prezývky, hypokoristické podoby rodného mena, individuálne charakteristiky, ktoré sú súčasťou živého mena jednotlivca v reálnom svete. Objavujú sa však aj opačné – generalizujúce charakteristiky, ktoré zasadzujú jednotlivca do širšieho sociálneho, napr. profesionálneho, kontextu. Niektoré mená používateľov sociálnej siete odrážajú zmeny rodinného stavu – popri rodnom priezvisku sa do mena dopĺňa novonadobudnuté priezvisko naprieck reálnemu stavu, v ktorom táto osoba používa len novonadobudnuté priezvisko. Tento fakt poukazuje na prechodné obdobie, v ktorom je nositeľka nového mena známa okruhu svojich priateľov pod pôvodným priezviskom – na sociálnej sieti by bola pre tento okruh neidentifikovateľná. Niektoré mená vznikli rozložením mena, slovnou hrou, niektoré sú fiktívnymi (tieto mená majú najbližšie k četovým prezývkam, ktoré často zatajujú identitu nositeľa mena). Na základe našich pozorovaní na sociálnej sieti Facebook prevažuje autoprezentačná tendencia, snaha o vyjadrenie autentickej identity a zdieľanie udalostí, ktoré sa účastníka skupiny týkajú. S tým súvisí aj proces autonominácie, vytvorenie mena, ktoré zodpovedá potrebám jeho nositeľa.

Korpus výskumnej vzorky mien na sociálnej sieti Facebook dokladá vysokú variabilitu tvorenia antropónym a pestrosť mimojazykových okolností ovplyvňujúcich pomenovací proces. Interakcia používateľov jazyka na sociálnych sietiach sa stáva významným zdrojom autentického sociálneho a verbálneho správania, ktoré je dôležité analyzovať a vnímať v interdisciplinárnych súvislostiach.

Literatúra

- BÁNIK, Tomáš: Tvorenie a spoločenský status internetových mien a nickov. In: 19. slovenská onomastická konferencia (Bratislava 28. – 30. apríla 2014). Zborník referátov z konferencie venovanej PhDr. Milanovi Majtánovi, DrSc., pri príležitosti jeho vzácného životného jubilea. Ed. I. Valentová. Bratislava: Veda 2015, s. 213 – 219.
- BAUKO, Ján: Krytie mená na internete. In: Varia XX. Zborník referátov z XX. kolokvia mladých jazykovedcov (Častá-Papiernička, 24. – 26. 11. 2010). Zost. G. Múcsková. Bratislava: Slovenská jazykovedná spoločnosť pri SAV – Jazykovedný ústav L. Štúra SAV 2012, s. 44 – 48.
- BLANÁR, Vincent: Teória vlastného mena. Status, organizácia a fungovanie v spoločenskej komunikácii. Bratislava: Veda 1996. 252 s.
- BLANÁR, Vincent: Vlastné meno vo svetle teoretickej onomastiky. Proper Names in the Light of Theoretical Onomastics. Martin: Matica slovenská 2009. 158 s.

- DAVID, Jaroslav – MÁCHA, Přemysl: Názvy míst. Paměť, identita, kulturní dědictví. Brno: Host 2014. 240 s.
- DAVID, Jaroslav: Pestré vrstvy – stratifikace toponymie města. In: 19. slovenská onomastická konferencia (Bratislava 28. – 30. apríla 2014). Zborník referátov z konferencie venovanej PhDr. Milanovi Majtánovi, DrSc., pri príležitosti jeho vzácného životného jubilea. Ed. I. Valentová. Bratislava: Veda 2015, s. 379 – 385.
- DAVID, Jaroslav: NICK. Nový encyklopédický slovník češtiny. Eds. P. Karlík – M. Nekula – J. Pleskalová. Dostupný na: <https://www.czechency.org/slovník/NICK> [cit. 31. 01. 2018].
- GAVUROVÁ, Miroslava: Teória lexikálnej motívacie v neúradnej antroponymii (na príklade obce Fintice). In: Slovenská reč, roč. 80, č. 3 – 4, s. 219 – 236.
- JANDOVÁ, Eva a kol.: Čeština na www chatu. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, Filozofická fakulta 2006. 262 s.
- KNAPPOVÁ, Miloslava: Tvorba prezdivek stále živá. In: 12. slovenská onomastická konferencia a 6. seminár „Onomastika a škola“. Zborník referátov. Prešov: Prešovská univerzita v Prešove – Fakulta humanitných a prírodných vied 1996, s. 122 – 125.
- KOŠTA, Jozef: Úvod do sociológie. Bratislava: Ekonomická univerzita v Bratislave 1993. 111 s.
- KOŠTIALOVÁ, Katarína: Ľovek – profesia – rodina. Kapitoly z urbánnej etnológie. Banská Bystrica: Ústav vedy a výskumu UMB v Banskej Bystrici 2009. 266 s.
- KRŠKO, Jaromír: Mikrosociálne toponymá. In: 13. slovenská onomastická konferencia (Modra-Piesok 2. – 4. októbra 1997). Zborník materiálov. Zost. M. Majtán – P. Žigo. Bratislava: Esprima 1998, s. 115 – 119.
- KRŠKO, Jaromír: Komparácia slovenských a poľských žiackych prezývok. In: Sociálny kontext onymie. Zost. J. Krško. Banská Bystrica: Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici 2006, s. 6 – 14.
- KRŠKO, Jaromír: (Chrémato)ronymické modely v synchrónno-diachrónnych súvislostiach. In: Chrematonomímia ako fenomen súčasnosti. Eds. M. Biolik – J. Duma. Olsztyn: Wydawnictwo Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie, 2011, s. 269 – 274.
- KRŠKO, Jaromír: Všeobecnolingvistické aspekty onymie. (Z problematiky onymického komunikačného registra). Banská Bystrica: Belianum 2016. 145 s.
- MAJTÁN, Milan: Z lexiky slovenskej toponymie. Bratislava: Veda 1996. 192 s.
- MAJTÁN, Milan – POVAŽAJ, Matej: Vyberte si meno pre svoje dieťa. Bratislava: Art Area 1998. 344 s.
- OLOŠTIAK, Martin: O jazykovej motívácii prezývok. In: Lexikálna sémantika a derivatológia. Zborník príspevkov z medzinárodnej konferencie, konanej pri príležitosti životného jubilea prof. PhDr. Juraja Furdíka, CSc., Prešov 5. december 2000. Ed. M. Ološtiak. Košice: Vydavateľstvo LG 2007, s. 165 – 172.
- OLOŠTIAK, Martin: Registrová motívácia lexikálnych jednotiek (o vzťahu medzi pojмami lexikálna zásoba, register, sociolect). In: Jazykovedný časopis, 2010, roč. 61, č. 1, s. 31 – 42.
- Osnoven sistem i terminologija na slovenskata onomastika. Red. F. Bezljaj et al. Skopje: Makedonska akademija na naukite i umetnostite 1983. 412 s.
- PABLÉ, Adrian: Language, knowledge and reality: The integrationist on name variation. In: Language & Communication, 2010, vol. 30, April 2010, s. 109 – 122.
- PASTÝŘÍK, Svatopluk: Nestandardizovaná pojmenování osob v synchronním a diachronním pohledu. In: Nazwy własne a społeczeństwo. Tom 1. Ed. R. Łobodzińska. Łask: Oficyna Wydawnicza LEKSEM 2010, s. 157 – 164.
- PASTÝŘÍK, Svatopluk: Obohacování hypokoristického parasytému rodných jmen v současné češtine. In: Jednotlivé a všeobecné v onomastike. 18. slovenská onomastická konferencia Prešov 12. – 14. septembra 2011. Ed. M. Ološtiak. Prešov: Prešovská univerzita v Prešove 2012, s. 109 – 112.
- PATRÁŠ, Vladimír: Sekundárne pomenovania (prezývky) a ich sociolingvistický rozmer vo formalizovaných mikrospoločenstvách. In: Sociolinguistica a areálová lingvistika. Sociolinguistica Slovaca 2. Zost. S. Ondrejovič. Bratislava: Veda 1996, s. 45 – 56.

- PATRÁŠ, Vladimír: „Niky v chate“ (Pohľad na internetové prezývky cez okienko sociolingvistiky). In: Vlastné mená v jazyku a spoločnosti. Zborník referátov zo 14. slovenskej onomastickej konferencie. Red. J. Krško – M. Majtán. Bratislava – Banská Bystrica: Jazykovedný ústav L. Štúra SAV – Fakulta humanitných vied a Pedagogická fakulta UMB v Banskej Bystrici 2000, s. 209 – 221.
- PATRÁŠ, Vladimír: Interdisciplinárne kooperácie. Banská Bystrica: Univerzita Mateja Bela 2002. 103 s.
- SLANČOVÁ, Daniela – SLANČOVÁ, Terézia: Komunikačný register ako alternatíva funkčného štýlu (na pozadí komunikácie v športe). In: Styl, 2012, roč. 12, č. 11, s. [177] – 187.
- SLANČOVÁ, Daniela – SLANČOVÁ, Terézia: Reč pohybu, autority a súdržnosti. Pragmatická analýza trénerského komunikačného registra v komunikácii s hráčmi kolektívnych loptových hier staršieho školského veku. Prešov: Prešovská univerzita v Prešove, Fakulta športu 2014. 282 s.
- ŠRÁMEK, Rudolf: Úvod do obecné onomastiky. Brno: Masarykova univerzita 1999. 191 s.
- VALENTOVÁ, Iveta: Prímeno, živé meno, individuálna charakteristika či prezývka? In: Slovenská reč, 2010, roč. 75, č. 4 – 5, s. 278 – 286.
- VALENTOVÁ, Iveta: Poznámky k rozdielom medzi prezývkou a funkčným členom živého mena – individuálnej charakteristikou. In: Jednotlivé a všeobecné v onomastike. 18. slovenská onomastická konferencia Prešov 12. – 14. septembra 2011. Ed. M. Ološtiak. Prešov: Prešovská univerzita v Prešove 2012, s. 113 – 122.
- VALENTOVÁ, Iveta: Transonymizácia – jeden zo spôsobov rozširovania proprietnej lexiky. In: Slovenská reč, 2012, roč. 77, č. 5 – 6, s. 319 – 330.
- WACHTARCZYKOVÁ, Jana: Virtuálna identita ľudí na internete a ich mená. In: Vlastné mená v jazyku a spoločnosti. Zborník referátov zo 14. slovenskej onomastickej konferencie. Red. J. Krško – M. Majtán. Bratislava – Banská Bystrica: Jazykovedný ústav L. Štúra SAV – Fakulta humanitných vied a Pedagogická fakulta UMB v Banskej Bystrici 2000, s. 223 – 230.
- WACHTARCZYKOVÁ, Jana: Socionymá – pomenovania spoločenských skupín (na príklade názvov občianskych združení a súčažných dvojíc). In: 19. slovenská onomastická konferencia (Bratislava 28. – 30. apríla 2014). Zborník referátov z konferencie venovanej PhDr. Milanovi Majtánovi, DrSc., pri príležitosti jeho vzácného životného jubilea. Ed. I. Valentová. Bratislava: Veda 2015, s. 478 – 497.

Internetové zdroje

- [1] Basic system and terminology of the Slavonic Onomastics. Dostupný na: <https://icosweb.net/drupal/sites/default/files/ICOS-Terms-en.pdf> [cit. 14. 09. 2016].
- [2] Internetové sociálne siete. Dostupný na: <http://internetove-socialne-siete.webnode.cz/druhy-socialnych-sieti/> [cit. 14. 09. 2016].
- [3] Facebook už má 1,7 miliardy aktívnych používateľov mesačne. Dostupný na: <http://pc.zoznam.sk/novinka/facebook-uz-ma-17-miliardy-aktivnych-pouzivatelov-mesacne> [cit. 14. 09. 2016].